

СОВЕТ ИТТИФОКИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ НИНГ XXVIII СЪЕЗДИ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ГАЗЕТА
1918 ЙИЛ
21 ИЮНДАН
ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ,
ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 161 (20. 728) 1990 йил 15 июль, якшанба Баҳоси 3 тийин.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди тўғрисида АХБОРОТ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVIII съездининг 1990 йил 13 июлдаги эрталабки мажлисидан сўнг танаффусдан кейин мажлисга Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби С. И. Гуренко раислик қилди.

Хар томонлама, амалий муҳокама якунида съезд «КПССнинг ёшларга доир сиёсат тўғрисида», «Чернобыль АЭСдаги фалокатга ва унинг оқибатларини тугатиш соҳасидаги ишларнинг боришига сиёсий баҳо бериш ҳақида», «Демократик миллий сиёсат — халқлар ўртасидаги ихтиёрлиқ, тинчлик ва иқтисодий ҳаёт» деган резолюцияларни қабул қилди.

Съезд КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет котиби А. Н. Яковлевнинг бир гуруҳ делегатлар билан ўзи қилган суҳбатнинг сохталаштирилган стенограммаси норасмий тарқатилиши мумкин.

носабати билан билдирилган норозилиги асосли эканини тасдиқловчи комиссия ҳушдорларини тинглаб маълумот учун қабул қилди.

Кечки мажлисда А. И. Лукьянов раислик қилди. Съезд секретариатининг таклифига биноан, делегатлар «КПСС XXVIII съезди номига меҳнаткашларнинг хатлари тўғрисида» қарор қабул қилди.

Сўнгра съездда маврид комиссиясининг раиси Ю. А. Манасенов нутқ сўзлади. У маврид комиссиясининг Б. Н. Елцинининг КПССдан чиқиш тўғрисидаги аризаси муносабати билан унинг партия XXVIII съезди делегати ваколатлари ўз кучини йўқотди, деб ҳисоблансин, деган қарори ҳақида маълумот берди. Съезд бу қарорни тасдиқлади.

Танаффусдан кейин съезд «КПССнинг янги Программасини тайёрлаш тўғрисида» қарор қабул қилди ва мана шу энг муҳим партия ҳужжати лойиҳасини ишлаб чиқадиغان комиссияни тузди.

Мажлис охирида делегатлар саноқ комиссиясининг КПСС Марказий Комитетини ва КПСС Марказий назорат комиссиясини сайлаш юзасидан ўтказилган яширин овоз бериш натижалари ҳақидаги ахборотни тинглади.

Съезд саноқ комиссиясининг протоколларини тасдиқлаб, КПСС Марказий Комитетининг таркибининг 412 кишидан ва КПСС Марказий назорат комиссиясининг таркибининг 165 кишидан иборат этиб белгилади.

Съездда КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби М. С. Горбачев якунловчи нутқ сўзлади.

Шу билан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди ўз ишнини татомлади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида АХБОРОТ

1990 йил 13 ва 14 июль кунлари Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди сайлаган КПСС Марказий Комитетининг Пленуми бўлиб ўтди.

Пленум яширин овоз бериш йўли билан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросини қуйидаги таркибда сайлади: М. С. Горбачев, М. М. Букачевич, Г. Г. Гумбаридзе, С. И. Гуренко, А. С. Дзасохов, В. А. Ивашко, И. А. Каримов, П. К. Лужинский, А. М. Масалиев, К. Махамов, В. М. Мовсисян, А. Н. Муталибов, Н. А. Назарбаев, С. А. Ниёзов, И. К. Полюзов, Ю. А. Прокофьев, А. П. Рубикс, Г. В. Семенова, Э.-А. А. Силла-

ри, Е. Е. Соколов, Е. С. Строев, И. Т. Фролов, О. С. Шенин, Г. И. Янаев.

Қуйидагилар КПСС Марказий Комитетининг котиблари этиб сайландилар: О. Д. Бакалов, Б. В. Гидаспов, А. Н. Гиренко, А. С. Дзасохов, В. А. Купцов, Ю. А. Манасенов, Г. В. Семенова, Е. С. Строев, В. М. Фалин, О. С. Шенин, Г. И. Янаев.

Қуйидагилар Секретариат аъзолари этиб сайландилар: В. В. Анискин, В. А. Гайворонский, И. И. Мельников, А. И. Тепленевич, Г. Тургунова.

Пленум И. Т. Фроловни «Правда» газетасининг бош муҳаррири этиб сайлади.

Олдинда АНИҚ ИШЛАР КУТМОҚДА

13 июлдаги эрталабки мажлисда М. С. Горбачев очди. Унинг таклифига биноан съезд иш кунини бир кун узайтирди ва ўз ишнини жума кунини тугатлашга рози бўлди.

Сўнгра раислик қилувчи А. И. Лукьянов КПСС Уставини лойиҳаси комиссиясининг раиси В. Г. Игнатовга сўз беради. У делегатлар бир кун олдин партия Уставини лойиҳаси юзасидан айтган мулоҳазалар ва таклифларни комиссия кўриб чиққанлигини ва уларни умумлаштирилганлигини маълум қилди. Лойиҳага бир қанча тўзатишлар баён қилиб берилади. Съезд уларнинг ҳар бирини батафсил кўриб чиқди.

Лойиҳага киритилган аниқликларнинг бири, хусусан, коммунистларнинг Советлардаги ишга дахлдордир. КПСС Уставининг тегишли параграфидан энди Советларда коммунистларнинг раҳбар партия органларидан мустақил бўлган, лекин КПСС номидан иш юритадиган гуруҳлари ёки функцияларини тузишга йўл қўйилмайди, деб ёзиб қўйилган.

Партия Устави лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида, маълумки, партия аъзолари

бадалларини тўлаш тўғрисидаги қонда гўяг хилма-хил фикрларга сабаб бўлди. Комиссия аъзолари бадалларини тўлашнинг қуйидаги тартибини таклиф этди: 151 сўмдан 250 сўмгача — 1 фоиз, 250 сўмдан ортиқдан — 2 фоиз. Съезд бу таклифга қўшилди. Бундан ташқари бошланғич партия ташкилотларига маълум ҳолларда ўз ихтиёри билан кам ҳақ оладиган коммунистларнинг аъзолари бадалларини тўлашдан озод қилиш ҳуқуқи берилди. Яна шундай тафсилот муҳим: коммунист номига ўтказилган барча пулдан бадал тўланади.

Комиссия томонидан баён қилиб берилган партия пулини сарфлаш тартибини талқин қилувчи таклиф мажлисда кўрилди. Мунозарага сабаб бўлди: «Бошланғич партия ташкилотлари фаолиятини пул билан таъминлаш учун тушган аъзолар бадалларининг 50 фоизгача қисми ажратилади». Микрофонлар олдида ўнлаб мандатлар юзорида қўйилган: коммунистлар сўз беришларини сўрашди. Уларга «ажратилади» деган сўз ёқмаган эди, улар бу сўзни «қўйдирилади» деган сўз билан алмаштиришни истар эдилар. Ҳатто КПСС Марказий Комитети ишлар му-

дири Н. Е. Кручинанинг минбардан туриб ҳар икки сўзнинг мазмунини бир хил, деган изохини ҳам съезд қатнашчилари қабул қилмадилар.

Ана шундай вазиятда М. С. Горбачев сўз олди. У ушбу масала съездда мунозараларида ҳамда съезд иши кунларида комиссияда муҳокама қилинганлигини тушунтирди. Бизда йирик бошланғич партия ташкилотларининг кичик бир қисминини ўз ҳаражатларини ўзи қоплай олади, деди Бош котиб. Агар биз район, шаҳар партия ташкилотларига бюджетни демократик тартибда тузиш ҳуқуқини қолдирмасак, у ҳолда эртага барча колхоз ва совхоз бошланғич партия ташкилотларини иш ҳақи оладиган котиблар ставкаларини туғайтириш лозим. Устав йўли бир вақтинчи ўзидан катта ташкилотларнинг ҳам ва кам сонли ташкилотларнинг ҳам манфаатларини кўзда тутишни керак. Шу тариқа бошланғич партия ташкилотларини пул билан таъминлаш учун аъзолар бадалларининг 50 фоизгача қисми ажратилади, деган қонда пайдо бўлди.

(Давоми учинчи бетда.)

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVIII съездининг ҚАРОРИ КПСС XXVIII СЪЕЗДИ ДЕЛЕГАТЛАРИГА ТОПШИРИҚ

КПСС XXVIII съезди мамлакат ва партия учун бурилиш даврида бўлиб ўтди. Сиёсий ҳисобот, КПСС Марказий Комитетининг ҳисоботи юзасидан резолюция, КПСС XXVIII съездининг «Инсонпарвар, демократик социализм сари» Дастурий баёоти, КПСС Устави, съезд қабул қилган бошқа ҳужжатлар партияни жипслаштириш, сўнг янгиланаётган жамиятда сифат жиҳатдан янги даражага олиб чиқиш учун яхши асос яратди. Ёнг қийин ва масъулиятли босқич — қабул қилинган қарорларни амалга ошириш бошлангичи.

КПСС XXVIII съезди ўз делегатларига партия ташкилотларида, меҳнат жамоаларида, оммавий ахборот воситаларида съезд қарорлар

рини фаол тушутириш ва тарғиб қилишни топширади.

Съезд ҳужжатларининг партия тақдири учун мамлакатда сиёсий вазиятни барқарорлаштириш учун принципиал аҳамияти очиб берилсин.

Жойларда ташкилий-сиёсий ва мафкуравий ишларни қайта қуришда бевосита иштирок этиб, ўз сайлов округларинидаги партия комитетлари ва бошланғич ташкилотларга КПСС XXVIII съезди қарорларини бажариш юзасидан аниқ таъбирлар ишлаб чиқишда ва амалга оширишда ёрдам кўрсатинглар.

Давр талабига ва ўзгараётган сиёсий системада партиянинг янги мавқега монанд кела-

диган КПСС бўлғуси Программаси мазмунига оид таклифларни партияда амалий муҳокама қилинишининг ташаббускорлари ва ташкилотчилари бўлинглар.

КПСС Марказий Комитети, КПСС Марказий назорат комиссияси, иттифодош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка, вилоят, округ, шаҳар ва район партия комитетлари зиммасига партия комитетларининг тегишли пленумлари ва комиссиялари ишда, КПСС XXVIII съезди қарорларини оғишмай ва изчиллик билан бажариш соҳасидаги амалий ишда съезд делегатлари иштирок этишини кўзда тутиш вазифаси юклатилсин.

ПАРТИЯНИ ҚАТЪИЯТ БИЛАН ЯНГИЛАЙЛИК, ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДА КЕНГ МИҚЁСДА БИРЛАШАЙЛИК

М. С. ГОРБАЧЕВнинг КПСС XXVIII съездидаги якунловчи нутқи

Азиз делегат ўртоқлар! Съезд ўз ишнини тугатлади. Кун тартибдаги масалалар кўриб чиқиб бўлинди, энди мен пировардида бир неча сўз айтимоқчиман.

Хозир, чамаси, XXVIII съезд партиядаги жамиятдаги воқеаларнинг боришига қандай таъсир ўтказишини тўла-тўқис баҳолаш қийин. Бироқ, менимча, ҳар ҳолда бир нарса равшан — узоқ давом этадиган, салмоқли таъсир ўтказди. Хўш, съезд партия учун қандай йўл-йўриқлар қабул қилди, у жамиятда қандай хабарлар йўлламоқда?

Авалло КПСС партия ташкилотларининг, партия комитетларининг ишчилардан, деҳқонлардан ва зиёндардан ҳамон ажралиб турганлигини бартаф этишга, мамлакатнинг меҳнат жамоалари билан қўндоқда жонли турмушнинг йўлга қўйишга аҳд қилди. Шу асосда у ўзининг жамиятдаги пешқадамлик ролини оширишга, иқтисодий қайта қуришни мақсадларига эришишга янада кўпроқ ҳисса қўйишга қарор берди. Сўнгра, Партия Советларга муносабати тубдан ўзгариши, унинг фаолияти билан шугулланишга уринишдан воз кечди. Советларнинг мустақамлаштиришга ҳар томонлама қўмаклашиш, аҳолининг энг зарур эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ бўлган муаммоларни ҳал этишда халқ депутатларига ёрдамлаштириш ниятида эканини билдириди.

Съезд партиянинг бошқа иқтисодий-сиёсий ҳаракатлар ва ташкилотлар билан алоқа боғлашга тайёригини изҳор

этди. Инқирозни бартаф этиш ва чуқур ислохотларни амалга ошириш йўлида Марказий Комитетнинг Сиёсий ҳисоботида оид резолюцияда билдирилган кенг миқёсда бирлашиш гоёси — тактика мулоҳазаси билан айтилган ибора эмас, балки мамлакат ва халқ манфаатлари ҳақидаги ғамхўрлик тақозоси билан қилинган жиддий таклиф эканини энди биз амалда исботлашимиз керак. Бу осонликча бўлмайди, кўриб турибман, бунини ўзлаштириш ҳам осон бўлмас, аммо биз ўз йўлимизни танлаб олдик. Ўйлайманки, бу — қайта қуриш жараёнида боришининг ўзи тақозо этган жуда тўғри ва керакли йўллар. Биз демократия ва социализм йўлидан бораётган барча кучларга қўл узмамиз ва уларни ҳамкорликка чорлаймиз.

Съездимиз жамиятга яна бир муҳим хабар бермоқда. Съезд партияни инқироз гирдобидан чиқариб олиш учун бениҳоя муҳим қадамлар қўйди. Биз ҳатоларни қилганда оқибат ташладик ва социализм байроғи остида қилинган жиноятларни кескин қоралаб, халқимизнинг ижодий кучларини бўғиб келган ҳамма иллатларни улқитириб ташладик. Аммо шу билан бирга коммунистларнинг неча-неча авлодлари мамлакат учун қилган

ҳамма фойдали ишларни йўққа чиқариш йўлидаги уринишларни қатъиян рад қиламиз. (Қарсақлар). Партиядан тавба-тазарру қилишни, ўч олишни талаб қилаётган, уни оз бўлмаса жиноий ташкилот, деб эълон қилаётган кимсалар шу йўл билан уни сиёсий турмушдан четлаштиришга, шу тариқа жамиятнинг иқтисодий янгиланш бутун ишига зарба уришга оқибдан-оқиб интилоқдалар. Биз бунини бошқача эмас, айнан шундай деб биллашимиз. Қисқаси: бундай усулларни ишга солаётганларга демократияга зид бўлган мана шундай гиж-гилловчилик фаолиятини тўхтатишни тавсия этамиз. Коммунистлар эса даҳмазаларни улқитириб ташлаб, енг шимариб гайрат билан ишлашлари керак, ўртоқлар. (Қарсақлар). Халқ КПСС ҳақида унинг ишлари-га қараб баҳо беради. (Қарсақлар).

Шу кунлар давомида бу ерда қайта қуришни бундан буён қандай олиб бориш, қайси вазифаларни биринчи галда қил қилиш ҳақида кўп ва батафсил гапирилди. Натижада биз энг туб ўзгаришларнинг биринчи галдагиларини — қишлоқни ривожлантириш, озик-овқат таъминоти, озиқ-овқат муаммосини ҳал этиш, янги Иттифоқ шартномасини ишлаб чиқиб, қабул этиш; ис-теъмол бозоридagi аҳолини яхшилаш, иқтисодий ўзгар-

тишларни кучайтириш; интизом ва тартибни мустаҳкамлаш зарурлигини тушуниб олдик. Биз эртагаёқ кичик-кичик керак бўлган энг муҳим ишлар мана шулардан иборат. (Қарсақлар). Шу мақсадда СССР Президентининг Конституцияда белгилаб қўйилган ҳамма ваколатларидан фойдаланилади, деб сизларга ваъда бермоқчиман. Ҳеч кимнинг қайта қуришни барбод этишга йўл қўйилмайди! (Қарсақлар).

Халқро ишларда бизда кўпгина муҳим вазифалар навбат кутиб турибди. Гарб мамлакатлари раҳбарларининг Совет Иттифоқини энди душман, деб ҳисобламаймиш, унга дўстлик ва ҳамкорлик қилини узаётмиш, деган баёнотида мамунчилик изҳор этиш учун шу минбардан фойдаланмоқчиман. Дарвоқе, рости айтганда, биринчи бўлиб биз қўл узатган эдик. Аммо бу ишда ким устун эканлиги ҳақида баҳслашмоқчи эмасмиз. «Совуқ уруш»га чек қўйилганлиги муҳимдир. (Қарсақлар).

Етти Гарб давлати раҳбарларининг ақидида Хўшотда бўлиб ўтган учрашувида Совет Иттифоқига иқтисодий мадад бериш эҳтимоли ҳақидаги масала муҳокама қилинди. Биз бу хўшотда қандай фикрдимиз? Бу масалани жамоатчиликка эмас, Гарб мамлакатларининг ҳукуматлари ҳам ўр-

тага қўйётганлигининг ўзи бизнинг ўз яқаланишимизни бартаф этишга ва жаҳон иқтисодий ҳаётда қўйишга интилишимиз маъқуллаб қўйиб олинаётганлигидан дарак беради. Биз ҳамкорлик қилишга тайёризмиз ва қўмақ учун миннатдор бўлаемиз. Биз илтимосчилар тариқасида эмас, балки ҳеч нарсани текинга олишни ҳаёлига келтирмаётган ҳамкорлар тариқасида иш тутамиз. Айни вақтда бундай ҳамкорлик учун бирон-бир сиёсий шартлар қўйиш йўлидаги уринишлар истисно этилишини таъкидлаб қўймоқчиман. Ҳамкорлик фақат тенг ҳуқуқли ҳамда ўзаро манфаатли асосдагина ривожланиши мумкин ва лозим. (Қарсақлар).

Энди партиянинг ўзи ҳақида. Биз съезд ишининг якунларини аввало коммунистларга етказишимиз, партия туб қайта қуриш даврига кириганини қўқурқор англаб олишда уларга ёрдам беришимиз лозим. Партия ўзининг ҳаёт қобилиятини тўла-тўқис намоён этишни, амалда пешқадамлик салоҳиятига эга бўлиб қолиши учун урта шартни таърифлаб бермоқчиман.

Биринчидан, бунинг учун партия ўзининг бутун ишини ва бутун тузилишини янги Устав ва съезднинг Дастурий баёоти негизда қатъият билан ва ҳеч ке-

чикмай қайта қуриб олиш, шу тариқа янги шароитда ўзининг пешқадам партия бўлиш ролини самарали бажариши лозим. Биз КПССда кенг қамровли демократия, ўртоқлик, рўй-ростлик, ошқоралик, танқид асосида партиялилар оmmasининг ҳокимиятини қарор топтириш учун ҳамма ишни қилишимиз керак.

Иккинчидан, сиёсат ва амалий фаолиятнинг бир қанча масалалари хусусида турли фикрлар ва ҳатто ҳаракат дастурлари мавжуд бўлган шароитда қўндоқли озиқликча ҳурмат билан қараш лозим. Биз бир-биримизнинг фикримизни эшитишни ўрганишимиз, куч билан аугум қилмаслигимиз, ҳўчитмаслигимиз керак. Ҳақиқат ин натижаларига қараб амалда исботланадиган бўлсин.

Ниҳоят, учинчидан, — ўқиб ўрганишимиз, ўз маданиятимизни оширишимиз керак, ўртоқлар. Агар биз шу йўлга ўтиб олсак, бошқа кучлар билан мулоқот қилишимиз ва алоқа боғлашимиз осонроқ бўлади, меҳнаткашлар оmmasининг ва улар ташкилотларининг кўпроқ ишончини қозонамиз.

Марказий Комитет ва Бош котиб сифатида мен ҳам жумҳуриятларнинг Компартиялари ўзларининг янги мустақил маконига тезроқ эга бўлиб олишларига ҳар томонлама қўмаклашавера-

миз, уларнинг бу янги мақоми коммунистларни ва миллатларни пароканда қилишга эмас, балки КПССни муштарак гоғий-сиёсий негизда — кўп миллатли буюк Иттифоқимизнинг яхлитлиги манфаатлари йўлида байналмилал руҳда янгича жипслаштиришга олиб борган бўлар эди. (Қарсақлар).

Охирида мен қуйидагиларни айтимоқчиман. Съезд арафасида, ҳатто съезд ишлаб турган кунларда ҳам, айниқса дастлабки пайтларда ўз мамлакатимизда ҳам, жаҳон матбуотида ҳам КПСС янгиланиш қобилиятини маҳрум бўлиб қолган, унга сингиб кетган ақидадарастлик ва гуруҳбозликка барҳам бера олмади, у қолоқликка, бинобарин, парчаланишга, сиёсат саҳнасидадан кетишга — маҳкум, деган хавотирлиқлар билдирилганлиги сир эмас. Бу хавотирлиқлар ўринсиз бўлиб чиқди, деб ишонч билан айтса бўлади. Бу — сўнгги съезд ва унда КПСС дафни этилади, деб умид қилганлар бу сафар ҳам янгиландилар. КПСС яшамокда ва яшайваради, мамлакатимиз тариқасида, жаҳон маърифатининг тариқасида ўзининг тарихий ҳиссасини қўшаваради. (Қарсақлар).

Партияни янгилашда катта қадам қўйилди. XXVIII съезд жўнгина ўтгани йўқ. Унда, очинини айтганда, сўнгги дақиқаларгача ҳам

жўшқин мунозаралар, таъбир жоиз бўлса, шиддатли тўқнашулар бўлиб турди. Аммо у охири-оқибатда қайта қуришнинг руҳи ва мақсадларига мос келадиган муҳим қарорлар қабул эта олди. Эҳтимол, биз бутун партиямиз учун, социализм учун, халқимиз учун, унинг бугунги ва эртанги кунини учун жон куйдираётган кишилар сифатида зўр мамунчилик билан қайта эга оладиган энг муҳим ютуғимиз ҳам — мана шундир. (Қарсақлар).

Энди биз ўзимиз бошлаган янги йўлдан оғишмай боришимиз, эски йўлга тоғиб кетмаслигимиз, оладиган изга қайтмаслигимиз керак. Чунки бу — партия учун ҳалокат бўлар эди. Биз янги шароитда ўзларининг манфаатларини изҳор этиб, химоя қила оладиган сиёсий қўл бўлиш партияга ишончаётган кўп миллионлаб совет кишиларининг умидларини пучга — чиқаришга мутлақо ҳаққимиз йўқ. Келинглар, КПСС ўзини ўзи қайта қуриб, халқнинг мана шу умидларини рўёбга чиқаришга қодир эканлигини исбот қилайлик, мана шунда у ўз оғири-этиборини қайта тиклаб олади, ҳақиқатан ҳам пешқадам партия бўлиб қолади, унинг кучи буйроқ беришда эмас, балки одамларнинг онгига таъсир ўтказишда эканлиги намоён бўлади.

Шу билан сўзимни тамомлаб, сизларга сўхат-саломатлик, ишларда муваффақият тилашга ва биз бу ерда, сўздемизда биргаликда қилган иш учун сизларга ташаккур айтишга ижозат бергайсизлар. (Давоми қарсақлар).

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди

КПСС XXVIII СЪЕЗДИНИНГ РЕЗОЛЮЦИИЛАРИ

Иқтисодий ислохотни ўтказишда
ва бозор муносабатларига ўтишда
КПССнинг сиёсати тўғрисида

Съезд халқ ҳўжалигидаги аҳвол ёмонлашиб бораётганилигини, аҳолининг турмуш даражаси пасайиб кетаётганилигини ташвишланиб таъкидлайди. Ишлаб чиқариш структураси секцияли билан қайта қуришмоқда, аҳоли учун зарур молларни ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш пул даромадларининг ўсишидан оғнада қолмоқда, иш вақтининг беҳуда ўтиши ва моддий ресурсларнинг ноқулай бўлиши ҳамон кўп, иқтисодий фан-техника тараққиётининг замонавий ютуқларини ўзлаштиришга ноқобилиятича қолмоқда. Истеъмол бозорининг барбод бўлиши танглик ҳўлатларининг мўжассам ифодаси бўлиб, у фақат иқтимоий эмас, шу билан бирга сиёсий оқибатларни ҳам келтириб чиқаради, бу оқибатлар омманинг қайта қуришга ишончига путур етказида.

Иқтисодийдаги тангликнинг асосий сабаблари: социалистик ишлаб чиқариш муносабатларининг бўзилганлиги, меҳнатчининг мулкдан ва бошқарувдан бегоналашганлиги, текисчилик ва тайёрга айёрлик психологияси, монополизм ва меҳнат натижаларига бозор орқали баҳо беришнинг йўқлиги, сўнгги вақтда марказда ҳам, жумҳуриятлар ва жойларда ҳам халқ ҳўжалигини бошқариш бўзилганлигидир. Халқ ҳўжалигида юз берган номутоносиблик, жамият учун ҳаддан ташқари сарф ва харажатлар, ҳўжаликни юритишда ортиқча харажатлар сақланиб қўлаётганлиги, тўб ислохотни амалга оширишдаги сусткашлик ва ҳаётлар иқтисодиёт самардорлигини оширишга тўқсизлик қилмоқда.

Тангликдан чиқиш йўлларини излашда, иқтимоий-иқтисодий ўзгаришлар стратегияси ва тактикасини ишлаб чиқишда бир-бирига қарши икки позиция намоён бўлди. Жамиятга: ёки иқтисодий турмушни ёлпасига давлат иқтисодиётига ўтказишга асосланган маъмуриятчилик-тақсимлаш йўли билан ҳўжалик юритишнинг эски қаттиққўл моделини тиклашни ёки барча ишлаб чиқариш воситаларини дарҳол шахсий кишилар қўлига топшириш ва иқтисодиётни давлат йўли билан тартибга солишдан бутунлай воз кечиш қатъий билан таъкид этилмоқда. Съезд этилган иқтисодий муаммоларни ҳал этишни ҳар иккала йўлни бир жол даражада номанбул деб ҳисоблайди. Буларнинг ҳар бири социализмнинг асосий қадриятларига ва жаҳон амалиётига эид бўлиб, инсоннинг қонуний ҳуқуқлари теклашишга олиб боради ҳамда ҳўжалик юритишнинг юқори самарали системасини яратишга қўдир эмас.

Съезд партиянинг социалистик йўлга содиқлигини таъкидлайди ва бозор муносабатларига ўтиш иқтисодий ислохотни кувайитириш ва халқ ҳўжалигидаги ишларнинг аҳолини яхшилашнинг бosh мазмуни, деб ҳисоблайди. Бошқариладиган бозор иқтисодиёти ҳар кимдан қобилиятига ғараша, ҳар кимга меҳнатига ғараша деган қондани амалга ошириш имкониятларини кенгайтиради, юқори умумли ва ижодий меҳнат қилиш сабабларини кувайитиради, ишлаб чиқарувчи билан истеъмолчининг ўзаро манфаатлари муносабатларининг самарали воситаларини яратишга имкон беради, сурункали тақчиллик ва навобат қутишларга чек қўйди, чайқовчилик ҳамда пиҳзоний иқтисодиётнинг бошқа кўринишлари учун хизмат қиладиган базани йўқотади.

КПССнинг таълим, фан ва маданият
соҳасидаги сиёсати тўғрисида

Қайта қуриш йиллари — мафқуравий ақидалар, маъмурий ўзбосиҳчилик бартаф этилаётган, маънавий меросга мурожаат қилинаётган, жаҳон ҳамжамияти билан амалда ўзаро алоқа боғланаётган даврлар.

Бироқ бошланган силжишлар барқарор эмас ва зиддиятлрлар. Давлатнинг ва КПССнинг маънавий соҳага ёндашувларида қолдиқ принцинга барҳам берилгани йўқ. Партия раҳбарияти ўрта ва олий мактабни ислоҳ қилишда, фан ва маданиятни ривожлантириш дастурларини амалга оширишда қатъият кўрсатмади.

Халқ таълими, кўпгина миллий маданият ва фан марказлари ночор аҳволда қолмоқда. Зиёвлар орасида инкорчилик, лоқайлик, партияга ишонсизлик кўпаймоқда, миллийчилик кайфиятлари куваймоқда. «Оммавий маданият»нинг ёшларга ёпирилиб таййқ этиши, маънавий турмушга тижорат рўқининг сингиб бориши, истеъдодли кишиларнинг чел элга кетиб қолиши алоҳида хавф туғдирмоқда.

Съезд шуни маълум қилади — маънавий соҳанинг ҳозирги ҳўлати, аҳоли маданияти ва маълумоти савиясининг пастлиги, илм-фан натижаларига талабнинг камлиги социализмни янгилаш ишига, мамлакатнинг келажатига таҳлика солмоқда. Мамлакатнинг ақлий ва маънавий тикланиши КПСС фаолиятида олдинги ўринга чиқиши керак. Бу масалаларга етарли баҳо бермасликка йўл қўйиб бўлмайди.

Партиянинг таълим, фан ва маданият соҳасидаги жадомията очиқ ва жамият қабул этадиган сиёсати зарур, габу сиёсат умумбашари қадриятларнинг устунилигини тан олишга асосланиши керак.

Съезд қуйидагиларни партиянинг таълим соҳасидаги сиёсатининг асосий мақсадлари ва қондалари деб ҳисоблайди:

— таълимнинг инсонпарварлик вазиасини, унинг жамиятни иқтисодий, иқтимоий, сиёсий ва маънавий соғломлаштиришдаги биринчи даражали аҳамиятини қарор топтириш;

— таълимнинг турмуш тарзининг узвий қисми ва иқтимоий тараққиётнинг зарур шарти сифатидаги узлуқсизлиги; қадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлашнинг халқ ҳўжалигидаги йирик структура силжишларига ва меҳнат сарфлашадиган соҳаларни жўшқин ўзгаришларга қаратилган самарали системасини вужудга келтириш;

— инсоннинг муқдодлари ва қобилиятларига монанд келадиган насб ва иқтисоси эркин танлаш учун амалий ҳўқуқ бериб қўйиш; ўқув юрталарининг турли типларини яратиш ҳамда таълимнинг хилма-хил шакллари ва усуллари воситаси билан ёшларнинг сифатли таълим олиши учун шароит вужудга келтириш;

— олий ва ўрта махсус мактабда мутахассислар тайёрлаш структураси ва мазмунини жамиятнинг узоқ муқддоти аҳтиёжлари билан, мамлакат жўшқуриятлари ва минтақаларини иқтимоий, иқтисодий ривожлантириш вазиалари билан мувофиқ ҳўла келтириш;

— болалар, ўқувчилар ва талабаларга инсоний, ахлоқий ва жисмоний тарбия бериш жамиятнинг демократиялаш ва инсонпарварлаштириш жараёнидаги мувофиқ қайта қуриш, тарбия масалаларида оиланинг аҳамиятини ошириш;

— таълимни демократиялаш, ўқув юрталарининг мустақиллигини кенгайтириш, таълим соҳасида халқаро кооперацияни ривожлантириш;

— ўрта ва олий мактабга инсонпарварлик рўқини Р.сингдириш, улардаги таълимнинг миллий маданият мабалаи, Ватан ва жаҳон иқтимоий тафаккури ютуқлари билан алоқасини мустаҳкамлаш, маданият, фан ва таълим воситасидаги узиллигини бартаф этиш;

КПСС ушбу вазиасини амалга оширишда иш билан самарали таъминлашга ва аҳоли кенг табақалари турмуш даражаси пасайиб кетишининг олдини олишга қаратилган сиёсатни ўтказаверади. Бунда партия аввало аҳолининг камбағал табақалари учун иқтимоий тонов тўлаш системаси олдиндан ишлаб чиқилиши ва жорий этилиши лозим, деб ҳисоблайди.

Съезд таъкидлайдики, янги шароитда иқтимоий истеъмол фондалари пенсиялар, уй-жойлар, соғлиқни сақлаш хизмати ҳамда маориф, маданият ва фаннинг иқтимоий жиҳатдан қаролатилган энг кам миқдорини сақлаб туришни таъминлаш керак, жамиятнинг интеллектуал имкониятларини ривожлантиришга ва ишлаб чиқариш самардорлигини оширишга қўмаклашиши лозим.

Съезд иқтисодиётнинг мулкчилик ва ҳўжалик юритишнинг барча шакллари қўнун олдида тенг ҳўқуқчилигини ва уларнинг беллашувини таъминлайдиган, одамни одам эксплуатация қилишни истисно этадиган самарали структурасини тузишни ёқлайди. Бозорнинг бosh субъектлари бўладиган мустақил корхоналарнинг ўзаро алоқалари иқтисодий муносабатнинг асоси бўлиши лозим.

Съезд янгиланган Иттифоқ шартномаси асосида жумҳуриятларнинг иқтисодий тенг ҳўқуқчилиги ва мустақиллигига рияо этган ҳўлда агона умумиттифоқ бозорини ривожлантиришнинг қатъий ёқлаб чиқади.

Съезд СССР халқ депутатлари II съезди ва СССР Олий Советининг бошқариладиган бозор иқтисодиётига босқич-босқич ўтишининг мамлакатдаги иқтимоий-иқтисодий аҳолини барқарор қилишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни ўз ичига олган, пухта ўйланган ва халқ учун тушунарли аниқ программасини ишлаб чиқиш тўғрисидаги қарорларини қўллаб-қувватлайди.

Съезд жамиятни бозор муносабатларини қабул қилишга тайёрлаш юзасидан кенг тушунтириш ишларини олиб боришни коммунистларнинг энг муҳим вазиаси, деб ҳисоблайди. Партия ташкилотлари ва комитетларининг сиёсий ва ташкилотчилик фаолияти жамиятда бозорга ўтишдан бошқа муқобил йўл йўқ эканлигини ва бундай ўтишнинг ўзи мақсад эмас, балки меҳнат самардорлигини ошириш, халқ турмушининг сифат жиҳатидан янги даражасига эришиш, эркинлик ва демократияни мустаҳкамлаш, Совет давлати яхлитлигини сақлаб қолиш воситаси эканлигини чуқур тушуниб этишни шакллантиришга қаратилмоғи керак.

Съезд делегатлари коммунистларни ишлаб чиқариш самардорлигини оширадиган, меҳнаткашларнинг манфаатларини йўлда ташаббускорлик ва омилкорлиқни ривожлантиришга қўмаклашадиган барча ташаббусларга жамоат маддаи кўрсатишга чақиради.

Советларнинг тўла ҳўқимияти тикланаётган шароитда партиянинг иқтисодий сиёсатини амалга оширишда фаол иштирок этиш, янги иқтисодий тафаккурни шакллантириш, ҳўжалик юритишнинг янги шароитда ишлашга қўдир бўлган кадрларни тайёрлашга қўмаклашиш барча партия ташкилотларининг, ҳар бир коммунистнинг энг муҳим вазиасидир.

— халқ таълимини ҳўқуқий ва иқтисодий жиҳатдан муҳофаза этишни таъминлаш, муаллимлар, талабалар ва ўқувчилар учун иқтимоий қафолатлар яратиш, ўнгитувчи касбнинг обрўсини ошириш, меҳнат ва турмуш шароитлари ҳақида, муаллимлик фаолиятига мўносиб ҳақ тўлаш тўғрисида гамхўрлик қилиш.

Илм-фан соҳасида:

— жамиятда ва давлатда илм-фаннинг мақомини ҳамда илмий меҳнатнинг обрў-эътиборини ошириш; илмий мактабларнинг мусобақалашуви ва рақобатлашувини ривожлантириш; бошқарувни ҳаддан ташқари марказлаштиришдан ва маъмуриятчиликдан янгиликлар жараёнларини давлат — жамоат йўли билан тартибга солишини ўзгартурувчан системасига ўтиш;

— фундаментал фанларни ва умумдавлат фан-техника дастурларини жамиятни жипслаштириш омил, деб ҳам библи, уларнинг аҳамиятини ошириш; Совет фанини жаҳон фани билан интеграциялаш, бу соҳада халқаро кооперация ва меҳнат тақсимотини кенг жорий этиш;

— илмий ижод эркинлигини илмий ишланмалар амалга оширилишидаги иқтимоий, иқтисодий, экологик оқибатлар учун олимнинг маънавий масъулияти билан узвий равишда бирга қўшиб олиб бориш;

— мулкчиликнинг турли шакллари асосида фан-техника ва ишлаб чиқариш фаолияти алоқалари ҳўжалик воситаларининг хилма-хиллиги; илмий жамоалар ҳаёт фаолиятининг барча ички масалаларини ҳал этишдаги мустеқиллиги;

— илмий кадрлар тайёрлаш ва уларни юқори лавозимларга кўтариш системасини такомиллаштириш; тадқиқотчилик фаолиятининг натижаларига мувофиқ равишда меҳнат ҳақи тўлаш;

— ижтимоий фанларни ривожлантириш негизини анча кенгайтириб, бутун иқтимоий фанлар системасини қайта қуриш;

— фалсафа, сиёсий иқтисод, тарих, соңология, руҳшунослик, сиёсатшунослик, маданиятшуносликни ривожлантиришни КПСС томонидан бевосита қўллаб-қувватлаш; социализмни янгилаш, партияни ривожлантиришнинг назарий масалаларини илмий ишлаб чиқишни, партиянинг жамиятни ва давлатни демократиялаш, фикрлар хилма-хиллиги, кўп партиячилик шароитидаги фаолиятини рағбатлантириш.

Маданият соҳасида:

— маданият соҳасида идоралар, ташкилотларнинг монополиясини бартаф этиб, халқнинг маданиятдан баҳраманд бўлишга давлат томонидан қафолат бериш; маданий жараёнларни бошқаришнинг, маданият арбобларини қонуний асосда ҳимоялашни таъминлашнинг давлат — жамоат системасини такомиллаштириш;

— СССРда яшовчи барча халқлар маданиятларининг ўзига хослигини ва тенг ҳўқуқчилигини ҳурмат қилиш, уларнинг ўзаро эркин алоқасини ва бир-бирини бойитишни кенгайтириш ва такомиллаштириш. Маданий-миллий марказларни тузиш ва ривожлантириш учун шароит яратиш;

— ижод эркинлиги, истеъдодни рағбатлантириш, турли маданий оқимлар, услублар, мактабларнинг бемалол мусобақалашиб ривожланиши;

— кўп миллатли совет маданиятининг мамлакатни ҳозирги дунё маънавий турмушига тўла-тўқис қўишини таъминлайдиган инсонпарварлик гоёлари ва қадриятларига мойиллиги.

Съезд янги сайланган КПСС Марказий Комитетига:

— мамлакатнинг ақлий имкониятларидан гоёт тўла-тўқис фойдаланиш ва уни янада ривожлантириш билан

боғлиқ бўлган масалаларнинг бутун мажмуини ҳал этишининг, яқин бир неча йўлда маънавий соҳанинг молиявий ва моддий-техникавий базасини мустаҳкамлашнинг — давлат бюджетидан аниқ мақсадни кўзлаб қўшимча маблағ ажратиш, таълим, фан, маданият муассасалари учун имтиёзли бўлган ҳамда маънавий соҳани ривожлантириш учун корхоналар, кооперативлар, ташкилотларнинг молиявий ажратмаларини рағбатлантирадиган солиқ сиёсатининг асосий қондаларини КПСС номидан тақлиф қилишни халқ таълимини ривожлантиришнинг узоқ муқддатли давлат дастурини ишлаб чиқиш, амалга ошириш мақсада мувофиқ деб ҳисоблашни;

— таълим ва фан соҳасидаги йирик дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишга; ақлий имкониятларни кўпайтиришга, маънавий соҳани ривожлантиришга фаол

КПССнинг оммавий ахборот
воситалари тўғрисида

Партия матбуоти янгилашни, демократиялаш жараёнларини авж олдиришда, турмушимизнинг нормаси сифатида ошкоралиқни қарор топтиришда катта роль ўйнади. Журналистлар муҳим партия ва давлат қарорларининг, бир қатор қўнунлар қабул қилинишининг, ҳаётини зарур ҳўқуқмат дастурларини ишлаб чиқишининг ташаббускорли бўлиши.

Аммо партия матбуотини қайта қуриш суръатлари ва чуқурлиги жамиятда рўй бераётган ўзгаришларга ҳар жиҳатдан ҳам мос келмаётди, воқеалардан оғнада қолаётди, антисоциалистик ва қайта қуришга қарши кўчлар жонланаётган бир пайтда жанговарликдан, баъзан эса принципиалликдан маҳрум бўлиб қолаётди.

Марказдаги ва жойлардаги айрим партия нашрлари янги муаммолар ва мушқулликлар таъйиқи остида эсан кираб қолмоқдалар. Партия газеталари ва журналларининг саҳифалари баъзан КПССга ёт қарашларни тарғиб қилиш учун, Советлар мамлакатининг тарихий ўтмишини, партия билан халқнинг Ватанимиз мустақиллиги ва озодлиги учун қаҳрамонона курашини бўзиб кўрсатувчи материаллар учун бериб қўйилаётди. Халқнинг маънавий ва ахлоқий қадриятларига, унинг ватанпарварлик ва байналмилал анъаналарига, Совет Армияси ва ҳўқуқни ҳимоя қилиш органларига нисбатан ҳўрматга даҳл қилаётган кишиларга мўносиб зарба берилмаётди.

Буларнинг ҳаммаси КПССнинг ўз сиёсатини тушунтириш ва амалга ошириш имкониятини кемайтираётди. Янгилашнинг, партия билан жамият жипслашувининг коллектив ташкилотчи сифатида партия матбуотининг роли заифлашаётди. Бу ҳўқоладар КПСС Марказий Комитети, иттифоқдош республикаларнинг Компартиялари, партия марказий органлари томонидан мўносиб баҳолангани йўқ.

1. Съезд вужудга келаетган кўп партиячилик шароитида Коммунистик партияга:

— социализм идеаллари ва қадриятларини, қайта қуриш мақсадлари ва вазиасаларини, Советларнинг тўла ҳўқимиятини, социалистик йўл асосида жамиятни демократиялаш, ҳўқуқий давлат қарор топтириши ҳимоя қила оладиган;

— қайта қуриш жараёнларини, иқтимоий тараққиётнинг янгича гоёларини ҳўлосица акс эттира оладиган, техникхўрлик ва гуруҳлар ҳўдбиблигининг ҳар қандай кўринишларига қарама-қарши тура оладиган;

— партия турмушини қайта қуришга, изчил демократиялашга қўдир бўлган, ўз саҳифаларида КПССдаги турли оқимларни, шу жумладан озчилик позициясини, иқтимоий муаммоларни ҳал этишдаги хилма-хил ёндашувларни акс эттира оладиган, шу билан бирга мазкур оқимлар ва ёндашувлар моҳиятини жиддий таҳлил қила оладиган;

— жамиятдаги, давлатдаги ва айниқса партиядаги салбий ҳўдисаларга қарши принципиал ва жиддий чиқа оладиган, коммунистларнинг ахлоқий поклиги учун кураша оладиган;

— партиянинг гоёвий ва ташкилий бирлигини ҳимоя қилиб, уни парчалаб юбориш йўлидаги уришишларга қарши қатъий чиқа оладиган матбуот керак, деб ҳисоблайди. Ўзини партия аъзоси деб ҳисоблайдиган айрим жур-

КПССнинг ёшларга доир
сиёсати тўғрисида

Социалистик жамиятнинг, Коммунистик партиянинг тақдирини кўп жиҳатдан ёшларга боғлиқ. Ёшларнинг фаол позицияси, иқтимоий кайфияти кўп жиҳатдан мамлакатдаги сиёсий вазиатни белгилайди.

Съезд ёш авлодга нисбатан самарали, яхлит сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга оширишни жадаллаштириш зарур деб ҳисоблайди. Бу сиёсат шахсининг ҳар томонлама камол топтиши, ёшлар ҳаётини мақсадларининг рўбга чиқарилиши, уларнинг фаол сиёсий, иқтимоий-иқтисодий фаолиятга жалб қилиниши учун реал шароит ва омиллар яратилишини таъминлаш керак.

1. КПСС ёшларга доир сиёсатининг энг муҳим йўналишлари. Съезд партиянинг ёшлар сиёсати давлат органлари томонидан ана шу сиёсатнинг ишлаб чиқилиши ва амалга оширилишида, шунингдек уларнинг ёшлар билан олиб борадиган бевосита ишда партия ташкилотлари билан коммунистларнинг иштироки йўли билан рўбга чиқарилиши керак деб ҳисоблайди. Бу сиёсат ёш авлодга нисбатан тўла ишончга, ёшлар ва уларнинг ташкилотларининг мустақил сиёсий фаолиятга бўлган ҳўқуқини ҳўрмат қилиш, уларнинг ишларига аралаштишдан воз кечишга асосланиб қўрилади.

КПСС ёшлар билан кенг кўламда мулоқот қилиш, социалистик йўлни танлаган барча ёшлар ташкилотлари ва ҳаракатлари билан ҳамкорлик қилиш тарафдори бўлиб, иқтимоий кўчларни жипслаштиришнинг мўжжалаётган ёшлар биришмаларини қўллаб-қувватлаш ниятидадир. Съезд ёшларнинг муаммоларини ҳал этишда давлат органлари билан жамоат ташкилотлари куч-ғайратини бириштириш тарафдори эканлигини баён қилади.

КПСС ёшлар орасида олиб борадиган ўзининг фаоллиги билан ёшлар партия Ҳаракат дастурини қўллаб-қувватлашга эришади, партия сафларига янги кўчлар келиб қўшилиши учун шароит яратади, уларга сиёсий ва жамоатчилик фаолиятда реал ёрдам кўрсатади ва бу билан иқтимоий ва давлат турмушининг барча соҳалари ёшаруви учун шарт-шароит яратади.

КПСС таълим ва маданият соҳаларини устуи даражада ривожлантириш, ёшлар орасида социалистик гоёларни, умумбашари қадриятларини қарор топтириш, йиғити ва қизларда уларнинг Совет Иттифоқи халқларни миллий ва маданий анъаналарини чуқур ўзлаштиришга асосланган ватанпарварлик, фўққорлик фазилатларини, Ватан ҳимоясига тайёр туриш фазилатини қарор топтириш учун курашаверади. Оиланинг ахлоқий негизларини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш, унинг ёш авлод тарбиясига ҳисасини ошириш иқтимоий тарбиянинг пойдевори бўлиб қолиши керак.

Съезд партиянинг ёшларга доир сиёсати масалалари юзасидан КПСС Марказий Комитетининг, маҳаллий партия комитетларининг комиссияларини тузишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

2. КПССнинг ёшларга доир сиёсатини амалга ошириш

қўмаклашишини. Шу мақсадда ўқув ва илмий муассасаларининг, КПСС иқтимоий ва сиёсий марказларининг имкониятлари ва моддий базасидан фойдаланишни;

— совет кишиларининг маънавиятини пасткашлик, эҳтиётчилик ва шафқатсизлик тарғиботидан ҳимоя қилиш учун маънавиятини ҳимоя қилишга оид СССР Қўнунини қабул этилиши ташаббуси билан чиқишни, бу Қўнунда, жумладан, СССРнинг халқаро мажбуриятларини ҳам эътиборга олиб, мамлакатга чет эл видео ва кино маҳсулотлари олиб келишни самарали равишда тартибга солишни;

— ишларнинг аҳолини таҳлил этиш ҳамда партия ташкилотларининг маънавий соҳадаги фаолияти мазмуни ва усуллари тўғрисидаги тавсияларни ишлаб чиқиш мақсадида КПСС Марказий Комитетининг Маданият, таълим ва фан комиссиясини тузишни топширади.

налистларнинг партия нашрларини КПССга ўнгдан ҳам, сўлдан ҳам қарши турадиган кўчларнинг қуролига айлантириш йўлидаги уришишларига йўл қўйиш мумкин эмас, деб ҳисобланади.

2. Съезд СССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети ўз ишини шартнома муносабатлари асосида иқтимоий ҳаракатлар ва ташкилотлар билан бирга қўриш, деган истакни билдиради. Съезд КПСС муаммоларига ҳамда партиянинг марказдаги ва жойлардаги сиёсатига оид мўнотам телевизион программа тузилишининг тарафдоридир.

Съезд зарур бўлганда оммавий ахборот воситаларини — КПСС район, шаҳар, вилоят, ўлка комитетлари органлари тузилишини қўллаб-қувватлайди.

3. Съезд редакцион-нашриёт ишида корхоналар тўғрисидаги қўнунда қўзда тутилган ҳўжаликни юритишнинг янги шаклларида тўлароқ фойдаланишни, партия нашрларининг реклама-тижорат фаолиятини анча кенгайтиришни, шартнома системасининг даидроқ жорий этилишини тасвир қилади. Партия бундан буюн ўз полиграфия базасида чиқарилаётган барча партиясиз нашрлар билан ўз иқтисодий алоқаларини қўнунда белгиланган нормалар асосида қўриш ниятидадир.

КПСС алоҳида ҳўқуқий ва иқтисодий ҳимояни даъво қилмаган ҳўлда, айна вақтда партияни ўз наشريёт базасидан маҳрум этиш талабини рад қилади.

4. Съезд партия комитетлари билан оммавий ахборот воситаларининг қундалик алоқаларини анча кенгайтириш ва бу алоқаларга мўнотам тус бериш вазиасини қўйди. Партия комитетлари билан уларнинг матбуот органлари ўртасидаги муносабатларда гапни қатъий қилиб қўйишга, аппарат ўзбосиҳчиликка йўл қўйиб бўлмайди. Бу муносабатлар сиёсий ҳамжиҳатлик, ижодий ҳамкорлик асосида қўрилиши керак. Партия комитетлари ва аввало КПСС Марказий Комитети юқори малакали партия журналистларини тайёрлаш ҳақида, уларнинг иш ҳақи, меҳнат ва турмуш шароити ҳақида алоҳида гамхўрлик кўрсатишлари лозим.

Тахир ҳайъатларининг фақат касбдошлари билан биқилиб олишларини бартаф этиш, партия матбуоти ишига жамоатчилик фикри таъсирини кувайитириш мақсадида зарур ҳўлларда партия комитетлари томонидан тузиладиган тахир кенашларига редакция ҳўдимлари билан бир қаторда обрўли меҳнаткашларни, ҳўжалик ходимларини, фан ва маданият арбобларини киритиш мақсада мувофиқдир. Ана шу таркибда улар ўз нашрлари йўлини кўпроқ бимдонлик билан ва тўғри белгилла оладилар.

Ҳозирги шароитда партия матбуоти қоқоқликдан, буйруқ ва насихатўйлик оҳангидан тамомила ҳўли бўлиши керак. Партиянинг овози қўқимона оҳанг кучи туйдайли эмас, балки далилларнинг ишончли эканлиги, одамларнинг ташвишлари ва интилишларига монандлиги туй

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди

КПСС XXVIII СЪЕЗДИНИНГ РЕЗОЛЮЦИЯЛАРИ

(Давоми. Боши яқинчи бетда).

Съезд делегатлари СССР Президенти ёшлар фондиди вужудга келтирилишининг, Президентнинг ёшларга доир дастурининг энг муҳим йўналишлари амалга оширилишининг тарафдори бўлиб, КПСС Марказий Комитети бу фонdda иштирок этиш масаласини кўриб чиқишни топширади.

4. КПСС билан ВЛКСМнинг ўзаро муносабатлари. КПСС ВЛКСМни ўз сиёсий иттифоқчиси деб, жамиятни ўзгартириш соҳасидаги ўз дастурларини амалга оширишда ёрдам бера оладиган ва гоёвий жиҳатдан партияга яқин бўлган ташкилот деб билади.

Съезд комсомол XXI съездида тасдиқланган ВЛКСМнинг инсонпарвар демократик социализмни вужудга келтиришда фаол иштирок этиш, ёшлар ҳаракатини қайта қуриш гоёлари асосида жиёшлаштириш, социалистик йўлни танлаган ташкилотлар билан иттифоқда ҳаракат қилиш, барча демократик ҳаракатлар ва ташкилотлар билан мулоқотни ва ҳамкорликни ривожлантириш йўлидаги иттифоқни қўллаб-қувватлайди.

КПСС комсомолга сиёсий жараённинг тўла ҳуқуқли ва обрўли қатнашчиси айланганида ёрдам беради, жамият ишларини бошқаришда унинг ҳуқуқлари ва имкониятлари кенгайтирилишига эришади. ВЛКСМ билан ўз муносабатларини ўртолқарча ҳамкорлик ва ҳамжихатлик асосида совет ёшларининг муштарий ижтимоий-сиёсий ташкилоти сифатида қуради. Партия ўз сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда комсомолнинг бевоcита иштирок этишини манфаатдордир.

КПСС съезди комсомолнинг уюшмани ташкилий-сиёсий янгилашга қаратилган амалий тадбирларини қўллаб-қувватлайди, унинг ўз камолоти учун, ёшларнинг ҳусусиятлари ва кайфиятларига монанд иш шакллари ва усуллари татқиқлаштириш учун шароит яратилишини қўллаб-қувватлайди. Ёш коммунистлар фаол ишлайдиган, ёшларнинг манфаатларини ифодалайдиган ва ҳимоя қиладиган муштарий, демократик ва очиқ ташкилотларининг КПСС ўз янгиланиши учун куч ола билади.

Партия ВЛКСМга ҳодимларни ўқитиш ва қайта тайёрлашда, ёшлар уюшмасининг моддий базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришда, газета ва журналлар нашр этишда, йигит ва қизлар билан иш олиб бориш учун оммавий ахборот воситаларида ва ўзининг бошқа имкониятларида фойдаланишда зарур ёрдам кўрсатади. Ёшларнинг турли қатламларига мўлжалланган партия газеталари ва журналлари нашр этишни ташкил қилиш мақсадга мувофиқдир.

КПСС болалар ҳаракатини демократиялаш тарафдори бўлиб, шахсин камол топиришда ҳақиқатан ёрдам кўрсатувчи, уларни ижтимоий ва бадий иқидиётдан баҳраманд қилувчи, социалистик Ватан фўқаросини тарбияловчи ташкилотга айланиши керак бўлган В. И. Ленин номдаги Бутуниттифоқ пионерлар ташкилотини янгилаш зарурлигини қўллаб-қувватлайди. Партия давлат ҳокимияти органларида болаларнинг манфаатларини ҳимоя қиладиган, улар билан ишлаш учун моддий базани мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ҳақида ғамхўрлик кўрсатади.

Чернобыль атом электр станциясидаги фалокатга сиёсий баҳо бериш ва унинг оқибатларини тугатиш соҳасидаги ишлар қандай бораётганлиги тўғрисида

Биз, КПСС XXVIII съездининг делегатлари, Беларуссия, Украина, Россия Федерациясидаги Чернобыль фалокати натижасида жабр кўрган миллионларча кишилар дардини чуқур англаб ва дардига шерик бўлиб, уни умум-халқ қулатимиз, деб ҳисоблаймиз.

Матмурий-бўйруқбозлик системаси шароитида мамлакатнинг собиқ раҳбарияти атом энергетикаси ва фавқулодда шароитларда аҳолини ҳимоя қилиш соҳасидаги фан-техника сиёсатини ишлаб чиқишда катта хатоларга йўл қўйган эди. СССР Энергетика министриги, Ўрта машинасозлик министриги, Соғлиқни сақлаш министриги, Гидрометеорология давлат комитети, Атом энергиясидан фойдаланишнинг назорат қилиш давлат комитети, Фанлар академияси, Гражданлар мудофаси бошқармаси аҳолининг турмуши ва соғлиғини хавфсиз сақлашга қодир эмасликларини, биринчи навбатдаги зарур чораларни кўришга тайёр эмасликларини намоён қилдилар. Ушбу масала юзасидан мавжуд материаллар кўриб чиқиш

Съезд ёшлар билан ишлаш муаммоларини КПСС Марказий Комитети ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг, маҳаллий партия ва комсомол комитетларининг қўшма Пленумларида муҳокама қилишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

КПСС Ватан тарихининг мураккаб бурилиш даврида партиямиз ва халқимизнинг бутун иқидий, жўшқин, илгор фазилатлари совет ёшларининг, Ленин комсомолнинг фалокат маддидан баҳраманд бўлади деб астойдил умид қиладиган.

Атом электр станциясини ишлаб чиқиш, қуриш ва фойдаланишга дахлдор бир қатор етакчи олимлар, министрлик ва идоралар раҳбарларининг ўзига ортиқча баҳо бериши ва масъулиятсизлиги, уларнинг атом электр станциялари тамомила хавфсиз деб айтган гаплари фавқулодда вазиятдаги ишларнинг давлат системаси амалда ишлаб чиқилмаганлигига олиб келди.

КПСС съезди қайд этадики, КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси, СССР Министрлар Совети, Украина ва Беларуссия Компартияларининг Марказий Комитетлари, УССР ва БССР Министрлар Советлари фалокат қўламликлари ва унинг оқибатларига ўз вақтида баҳо бермадилар ҳамада радиоактив жиҳатдан зарарланган территорияларда аҳолининг хатарсиз яшашига қаратилган

давлат концепциясини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш юзасидан қатъий ҳаракат қилмадилар.

Буларнинг ҳаммаси одамларнинг партия ва давлатга, КПСС Марказий Комитети ва ҳукуматга бўлган ишончига путур етказайтир, уларнинг обрўсини тушираёттир.

Зарар кўрган районларда ижтимоий кескинлик кучаймоқда. Чернобыль фожияси теварагида узоқ давом этган ва асосиз махфийлик, айтилган баҳоларнинг, айниқса медицина жиҳатидан айтилган баҳоларнинг зиддиятли эканлиги, ҳақиқий аҳвол ҳақида ҳолисона, аҳолига тушунарли ахборотнинг етарли эмаслиги бу кескинлиكنинг ўсишига сабаб бўлмоқда.

Съезд Чернобыль атом электр станциясидаги фалокат оқибатларини тугатиш юзасидан кўрилган чораларни қўнқарсиз ва етарли эмас, деб ҳисоблайди.

Съезд: — Чернобыль атом электр станциясидаги фалокат оқибатларини тугатиш юзасидан СССР Олий Совети тасдиқлаган давлат Иттифоқ-республика программасини амалга ошириш соҳасидаги ишларда коммунист раҳбарлар алоҳида масъулият ҳис қилишлари керак:

— радиоактив жиҳатдан зарарланган регионларда яшовчи аҳоли соғлиғини сақлаш юзасидан тўла-тўқис тадбирлар дарҳол амалга оширилиши, хавфли зоналардан одамлар кўчирилиши, болалар ҳақида, барча фўқаролар ҳақида, шу жумладан Чернобыль фалокати оқибатларини тугатиш жараёнида зарар кўрган ҳарбий хизматчилар тўғрисида алоҳида ғамхўрлик кўрсатилиши керак, деб ҳисоблайди.

Съезд барча даражалардаги Советларнинг халқ депутатларини, меҳнат коллективларини, ижтимоий ташкилотлар ва ҳаракатларни зарар кўрган районларнинг аҳолиси ҳақида, улар учун муносиб уй-жой ва турмуш шароитлари яратиш ҳақида, медицина, савдо, коммунал хизмат масалаларини ҳал этиш ҳақида имкони борича кўпроқ ғамхўрлик қилиш ва эътиборли бўлишга даъват этади.

Съезд КПСС Марказий Комитетининг янги тарихий радиоактив жиҳатдан зарарланган территорияларда яшовчи болалар учун соғломлаштириш тадбирларини ўтказишга партия бюджетидан 500 миллион сўм ажратишни топширади.

Биз мамлакатимиз жамоатчилигига, жаҳон ҳамжамиятига мурожаат қилиб, Чернобыль фожияси билан боглиқ қўпдан-қўп муаммоларни ҳал этишда бевоcита иштирок этишни, унинг оқибатларини енгиллаштиришда амалий ёрдам кўрсатишни илтимос қиламиз.

ОЛДИНДА АНИҚ ИШЛАР КЎТМОҚДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Кирилган тугатишларни ҳисобга олиб, Устав лойиҳасини тасдиқлаш тақдир қилинади. Съезд КПССнинг янги Уставини қабул қилади.

Делегат К. И. Лемза сўз сўрайди. Унинг фикрича, партия гимни — «Интернационал» сўзлари эскириб қолган, давр руҳига мос эмас. Гимннинг янги матни учун конкурс эълон қилиш керак, деб ҳисоблайди. Нотик, Шунингдек, у КПСС аъзолари учун бир хил кўчракка тақдирлашнинг ишонин жорий этишни тақдир қилди.

Рансик қилувчи бир қанча делегатлар КПСС Уставини тасдиқлаш тўғрисидаги қарорни «Беглаб» қўйилсинки, КПСС Устави «Правда» газетасида эълон қилинган пайтдан кучга кирази. 40-параграфнинг бошланғич партия ташкилотларини пўл билан таъминлаш янги тартибин белгилловчи қисми 1991 йил 1 январдан кучга кирази» деган банд билан тўдирлишни тақдир қилганликларини айтиди. Тақдир қабул қилинади.

Сўнгра делегатлар КПСС Марказий назорат комиссиясини тўғрисидаги Низом лойиҳасини кўриб чиқишга ки-шидилар. Ахборот учун бу комиссиянинг раиси Б. К. Пугога сўз берилади. У лойиҳа асосан партия аъзолари оммасининг КПССда съездлар ва конференцияларда сайлаб қўйиладиган ва уларга бўйсунадиган муштарий назорат органларини тузиш тўғрисидаги талабларига мос келади, деди.

Нотик МНХ иш қондаларига тўхталиб ўтди. Хусусан, унинг зиммасига, деди у, масъулиятни вазифа —

Программа ва Устав ҳужжатлари бажарилишини назорат қилиб бориш, партия Марказий Комитети ва унинг ижро этувчи органлари фаолиятида қоллежаллик, ошқоралик ва бошқа демократик қондаларга рноя этилишини кузатиб бориш вазифаси юклатилади. Хуллас, комиссия партия сиёсатида тўрачилик, субъективизм, ўзбошимчилик йўлига ишончли ғов солиши, партиянинг ўртолқарча қарор топишга, КПСС сафлари бирлигининг мустаҳкамланишига кўмаклашиши керак.

Комиссия ҳал этиши лозим бўлган янги вазифалар тўғрисида гапириб, унинг раҳбари таъкидлаб ўтдики, бундай комиссиялар бошланғич партия ташкилотларининг обрўси ва муштарийлигини ошириш, коммунистнинг ҳуқуқларини, унинг шани ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш билан боглиқ. МНХ кўпчилик томонидан қабул қилинган қарорлар барча коммунистлар томонидан бажарилишини, камчиликнинг ўз маъини ҳимоя қилиш

бажариш юзасидан аниқ чоралар-тадбирларни ишлаб чиқишда ва уларни амалга оширишда партия комитетларига ва бошланғич ташкилотларга амалий ёрдам кўрсатишлари керак.

Съезд қарор қабул қилди ва ҳар бир делегат ана шу ҳужжатни олиб уйига қайтиши керак, деб ҳисоблайди.

Тахир комиссияси делегатларга съездининг навбатдаги резолюциясини тақдим этди. Бу гал КПССнинг оммавий ахборот воситалари ҳақида гап боради. Бу резолюция хусусида тушган мулоҳазалар орасида бундай ҳужжатни қабул қилиш мақсадга мувофиқ эмаслигини таъкидловчи мулоҳазалар ҳам бор эди. Уларда «Келтирилган далил бундай: маъбул тўғрисида қонун бор, партия оммавий ахборот воситалари ҳам шу қонунга амал қилишлари керак.

Комиссия раиси бу нуқтан назарга қўйишда олмаслигини, бу ўринда қўл умуман маъбул тўғрисида эмас, КПССнинг оммавий ахборот воситалари ҳақида бормоқда, деб асослади. Реал кўп партиялилик, жамиятнинг матълум даражада табақаланиши шароитида, деди у, партия маъбулотиимиз олдида алоҳида вазифалар туради, бу вазифаларни партия маъбулоти партиянинг манфаатларини акс эттириши ва ҳимоя қилиши керак, деб ифодалаш мумкин.

Сўнгра делегатларга лойиҳага кирилган қўшимчалар тўғрисида ахборот берилди. Хусусан, лойиҳанинг съезд маркази ва жойларда КПСС муаммолари ва унинг сиёсатида — доир мунтазам телевизион программалар тузилиши тарафдорлиги, дейилган банди зал аҳли томонидан маъқуллаб кўтиб олинди.

Лойиҳадаги ана бир янги жумла жиддий келишмовчиликларга сабаб бўлди. Унда съезд заруратга қараб оммавий ахборот воситалари — КПСС район, шаҳар, вилоят, ўлка комитетларининг органларини тузишни қўллаб-қувватлайди. Гап шу ҳақида бормоқдаки, деб тушунтирди тахир комиссиясининг раиси, баъзи жойларда партия органлари аввалгидек Советларнинг наслари билан биргаликда нашр этилаверадиган, баъзи жойларда эса насларини қайтадан тузишга тўғри келади. Делегатлардан бири ана шу банд мажбурий, кўрсатма тусида бўлиши учун ундан «заруратга қараб» сўзларини чиқариб ташлашни қаттиқ талаб қилди. Лекин съезд бу тугатишни қабул қилмади.

Район газеталари муаммоси резолюциядаги энг ўткир жиҳатлардан бири бўлди. Мунозарда сўзга чиққан қўйилган партия маъбулоти вакиллари халқ орасида партиянинг обрўси мустаҳкамланиши ёки йўқми, бу масала ҳозир айна районларда ҳал этилаётганлиги тўғрисида гапирдилар. Босмақонда ва журналистлар меҳнатига ҳақ тў-

ридан келиб чиқиб ана шу миқдордаги пўлни айтиди. Мунозара давомидида бу пўл миқдорини қўпайтириш зарурлиги тўғрисида тақдир қилинди. КПСС Марказий Комитети Ишлар мудри Н. Е. Кручинна масалани ҳал қилиш керак, деган фикрга қўшилди, лекин съезд ёрдам учун ажратиладиган пўлнинг аниқ миқдорини белгиллаб бериш лозиммикан, деб шубҳа билдириди. Ана шу ажратилган қўпайтириш тўғрисидаги тугатиш овоз бериш чоғида қабул қилинади.

Шу муносабат билан киевлик делегат Г. Е. Омельченко сўз олади. У комиссия аъзоси ва жабрланган региондаги вазитини биландиган киши сифатида партия бюджетидан бир миллиард сўм ажратиш зарур деб ҳисоблайди: бир кун ҳам яшаш мумкин бўлмаган шикастланган зонада беш йилдан буюн яшаётган болаларни соғломлаштириш учун худди шунча пўл зарур. Қўпгина оналарда ана шу мақсад йўлида сарфлаш учун пўл йўл. Партия эса бу тадбирдан камбағал бўлиб қолмайди, балки маънавий жиҳатдан юз баравар кўпроқ фойда олади. Бироқ делегатлар бу масала ана овозга қўйилишини хоҳламадилар.

Бир қанча мулоҳазалар қизғин муҳокама қилингандан сўнг резолюция айрим тугатишларни ҳисобга олиб қабул қилинди. Жумладан, Чернобыль аварияси оқибатларини тугатиш ишлари ва жаримлай қилиш учун раҳбар коммунистларнинг партиявий жавобгарлигини қўпайтириш тўғрисидаги тугатиш ҳисобга олинди.

«Демократик миллий сиёсат — халқлар ўртасида иҳтиёрий иттифоқда, тиричилик ва аҳилликка олиб борадиган йўл» резолюцияси лойиҳасини таъйялар комиссиясининг иш натижалари билан делегатларнинг Р. Н. Нишонов таништирди. У академик В. А. Пальмани тақдим этган муқороб лойиҳанин комиссия кўриб чиқилганини ва унинг муҳим қондаларини умумий лойиҳага кирилганлигини айтиди.

Нотик ўзил-кесил тахир қилиш чоғида комиссия ҳозирнинг ўзидаёқ съезд партиянинг миллий сиёсатига доир бўлими бўлган дастурий баёотни қабул қилганига асосланганлигини маъълум қилди. Таъбиқини, резолюциянинг бир қанча қондалари ана шу ҳужжатга ҳамда СССР Олий Совети миллий давлат тузилиши масалалари юзасидан сўнгги вақтда қабул қилган қонунларга мос келади. Аммо бир қанча бошқа қондалар ҳам борки, улар Иттифоқимизни демократиялашнинг бундан буюнги йўлларини ва иҳтиёрий бирлашувини янгилаш талқин қиладиган. Шу билан бир вақтда комиссия қандайдир регионларда миллитлараро ёки этник низоларнинг янги ҳужжини келтириб чиқариши

либ, бузиб кўрсатилган, деган хулосага келди. Комиссия «маълумотнома» деб аталган нарсаларнинг яшарин муаллифлари ва ташкилотчиларини съездининг нормал иштини буюзишга ва делегатлар орасига нифоқ солишга уринганликлари маъун қатъини қоралайди.

Бу учрашув оммавий ахборот воситаларида бир хил ёритилмаганлигини, съезд делегатлари уни бир хил тушулмаганликларини, бунинг атрофида муайян сиёсий ғаразлар борлигини ҳисобга олиб, комиссия стенограмманинг тўла матнини «Правда» газетаси саҳифаларида эълон қилишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди.

Ахборотда тегишли маълумотлар етарли эмаслиги тугайлиб ўртоқ Яковлевнинг илтимосини тўла бажариш ҳамда имзосиз «маълумот» муаллифларини аниқлаш мумкин бўлмаганлиги таъкидланди.

Съезд комиссиясининг хулосалари ва тақдирларини маълумот учун қабул қилди.

Баёот учун Ленинграддаги «Авангард» илмий-ишлаб чиқариш бирамшаси партия комитетининг котиби В. А. Тюлькин сўз берилади. У бир гуруҳ делегатлар номидан съездда бошқариладиган бозорга ўтиш билан боглиқ муаммо етарлича чуқур муҳокама қилинмагани хусусида камчиликнинг фикрини ифодалади. Нотикнинг фикрича, муҳокама иш тартиби қондалари бузилиб, шомша-шопарлик билан ўтказилди. Унинг фикрича, бозорнинг муқобил концепцияларини кўриб чиқишдан бош торттиш капиталистик система оғиб кетишни билдиради. Партия, деди делегат, шу қадар оғир ижтимоий оқибатлар эвазига қайта қуришни олиб борамайди.

Нуттда камчилик делегатларнинг фикрини қайд этиш тақдир этилди, съезд делегатларини эса нотик бу резолюцияга қўшилишга қайқирди.

Съезд маъкур масала юзасидан камчиликни ташкил этувчи делегатларнинг алоҳида фикрини маълумот учун қабул қилди.

Съезд арафасида икки афсона пайдо бўлди, деди делегат В. И. Полохаало. Биринчи афсонага қараганда «Демократик платформа»нинг бир қисми КПССдан чиқишини эълон қилди, аслида эса бу партиядан уюшган ҳолда ажралиб чиқиш учун уринишдир. Иккинчиси қараганда, «Демократик платформа»нинг бошқа тарафдорлари тўғр съездининг қандай ўтаётганлиги ва унинг қарорларидан тўла қаноат ҳосил қилиб, партиядан чиқмасликка қарор қилишган.

Шу муносабат билан Киев давлат университетини партия комитетининг котиби «Демократик платформа»нинг 61 вакили номидан

(Давоми тўртинчи бетда).

